

Tirajı En Yüksek Dört Ulusal Gazetede Yaşlılık ve Sağlık/Hastalık Konulu Yazıların Değerlendirilmesi

Assessment of Aging, Health/Illness Related Writings in Four Most Read National Newspapers

Arzu Hazal Aydın¹, Halil İbrahim Bilir¹, Ahmet Bilgin¹, Ezgi Çekin¹, Sevda Kanat¹, İdris Mintaş¹, Özkan Zühre¹, Güven Gökgöz², Dilber Deryol Nacar², Sema Attila³, Dilek Aslan⁴

¹ Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı İnt. Dr.
² Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Arş. Gör. Dr.
³ Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğr. Gör. Dr.
⁴ Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Prof. Dr.

Amaç: Bu çalışmada 1 Temmuz 2015 itibarıyla tirajı en yüksek dört ulusal gazetenin 1 Ocak 2015 ile 30 Haziran 2015 tarihleri arasındaki sayılarının taranmasıyla, yaşlı sağlık/hastalık konulu yazıların yaşlı sağlığı ve hastalıklarının ifade edilmesi açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi'nde yapılan bu araştırma tanımlayıcı tiptedir. Gazetelerde 382 yazıya ulaşılmıştır. Veriler, veri toplama formu aracılığıyla toplanmış, veri girişi ve analizler için SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır.

Bulgular: Yayımlanan yazıların %69,6'sının güncel durum/bilgilendirme türünde olduğu; %73,3'ünün ana gazetede olduğu; %93,5'inin resim/grafik içerdiği ve bunların %97,7'sinin renkli olduğu; %77,5'inde reklam unsuruna rastlanmadığı; %52,6'sında kaynak belirtilmediği; %67,3'ünde yer alan kişilerin Dünya Sağlık Örgütü'nün 65 yaş üzeri yaşlı tanımına uygun olduğu; yazıların içeriklerinin %24,9'unun yaşlı sağlığıyla ilgili konulardan, %20,8'inin psikososyal problemlerden, %17,7'sinin ölüm haberlerinden oluştuğu; yaşlı sağlık problemlerini konusundaki yazıların %33,3'ünün nörolojik hastalıklar, %22,2'sinin kardiyovasküler hastalıklar, %11,1'inin ise kanserle ilgili olduğu; yazıların %61,2'sinin sağlığı geliştirme politikalarıyla ilgisi olmadığı; %26,2'sinin sağlığı geliştirme politikalarıyla uyumlu olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Bu araştırma sonucunda yaşlılarla ilgili yayımlanan yazıların yarısından fazlası güncel durum/bilgilendirme türündeysen köşe yazısı ve makale türlerinin toplamda %20'den az olması; medyada yaşlı sağlığı ve hastalıkları hakkında halkın bilinçlendirilmesi açısından bu yazı türlerine daha çok yer verilmesi gerektiğini düşündürmektedir. Yazıların büyük çoğunluğunun resim-grafik içermesinin ve bunların tamamının renkli olmasının, bu haberlere ilgiyi arttırabileceği için olumlu olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yaşlı, Yaşlanma, Sağlık, Medya, Gazete

Aim: In this study, four most frequently read national newspapers as of July 1, 2015 were assessed to express elderly health and illnesses in writings (ok) which explore the concepts of agedness and health/illness by scanning the issues from 1 January to 30 June 2015.

Materials and Method: This research is descriptive type made in National Library Periodicals Archive. 382 writings were reached in newspapers. Data were collected via forms, SPSS statistical software was used for data entry and analysis.

Results: It was determined that 69.6% of the writings were informative type; 73.3% were in the main newspaper; 93.5% included pictures-graphics and 97.7% of these were colored; 77.5% had no element of advertising; 52.6% had no reference; people placed in 67.3% of the writings were in accordance with the World Health Organization's "elderly" definition (over 65 years); 24.9% of contents of the writings were about elderly health; 20.8% of them were about the psycho-social problems; 17.7% were about death news; 33.3% those mentioned health problems of the elderly were about neurological diseases, 22.2% were about cardiovascular diseases, and 11.1% were about cancer; 61.3% of the total news were not related to health promotion policies; 26.2% of them were found as in accordance with health promotion policies.

Conclusion: More than half of the elderly-related writings were informative type, columns and articles were less than 20% totally. Therefore media should give more space to these types to increase public awareness about elderly health and diseases. It was concluded as positive that majority of the writings had colored picture-graphic, thus it may increase the interest in such news.

Key Words: Aged, Aging, Health, Media, Newspaper

Geliş Tarihi: 08.07.2016 • Kabul Tarihi: 23.10.2016

İletişim

Dr. Güven GÖKGÖZ

E-posta: gokgoz.guven@hotmail.com

Tel: +90 (312) 305 15 90

Fax: +90 (312) 311 00 72

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Sihhiye, Ankara, 06100

Yaşlanma kaçınılmaz bir süreç olup bu dönemde çevresel, genetik pek çok faktör devreye girer (1). Döneme dair birey ve toplumsal düzlemde algısal değişkenlik de söz konusudur (2). Bununla birlikte özellikle hizmetlerin

planlanması, gereksinimlerin yaşa özel saptanması için kronolojik bir tanıma da ihtiyaç duyulmaktadır (3). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 65 yaş ve üzerini yaşlı olarak tanımlamıştır. Gerontoloji bilimine göre ise 65-74 yaş arası genç

yaşlılık, 75-84 yaş arası orta yaşlılık ve 85 yaş üzerini ileri yaşlılık olarak tanımlamaktadır (4, 5).

Doğurganlığın azalması ve yaşam beklentisinin artması yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payının artmasına neden olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü raporlarına göre, 2000 yılında 600 milyon olan 60 yaş ve üstü kişi sayısının, 2025'te 1,2 milyara, 2050'de ise 2 milyara çıkacağı tahmin edilmektedir. 2015'te dünya nüfusunun %12'si 60 yaş ve üzeridir (901.000.000). 60 yaş ve üzeri en yüksek olduğu yer Avrupa'dır (%24) (6). Düşük ve orta gelirli ülkelerin yüksek gelirli ülkelere göre daha hızlı demografik değişime uğramaları beklenmektedir. Türkiye, Dünya Bankası verilerine göre orta gelirli ülke sınıfına girmektedir (7).

Yaşlanma ile birlikte özellikle fiziksel kapasite değişimleri/gerilemeleri ve hareketlerde yavaşlama beklenir. Bununla beraber, yaşlılık döneminde bireyler yaşamlarının en birikimli dönemlerini deneyimlerler. Bu dönemde bilgelik ve içgörü üst düzeydedir (8). Yaşlanma ve ilgili süreçlere dair toplumdaki topluma değişen bir yön de bulunmaktadır. Bu değişimler gündelik yaşamın içinde rahatlıkla fark edilebilir. Bununla beraber, "Etkileşim, toplumsal dinamiklerin topluma yansıtılmasında/ilettilmesinde güçlü bir araç olan yazılı ve görsel medya organlarında da görülebilmektedir." (9) tanımı itibarı ile özdemir ve ark (10). "Medya, kitle iletişim araçları, yazılı, sesli, ya da görsel eserlerin dağıtımını, yayımını ya da iletimini sağlayan her türlü teknik ya da her türlü mesajın az ya da çok, geniş ya da ayrıntılı bir topluluk içinde yayılmasını sağlayan yöntemlerin tümüdür." şeklinde tanımlanır.

Son yıllarda hastalık ve sağlık kavramları medyada artan bir ivmeyle görünürlük kazanmaktadır. Haber bültenlerinin mevzuatın da beklediği standart sağlık gündemlerinin yanı sıra, televizyonlarda yayımlanan programlar içerisinde reklam, bilgilendirme, vb. geniş bir yelpazede sağlık temaları dikkat çekmektedir, buna ek olarak da ayrıca sağlık programlarına yer verilmektedir (11). Bu eğilim içerisinde yaşlı sağlığı ve hastalıkları ile ilgili yazılara dair

artma beklentisi de olağandır. Yaşlıların sayıca artması, yaşlıların gereksinimlerinin farklılaşması, yaşlılık sürecinin tbbileştirilmesi ve altta yatan bütün süreçleri, toplumda tüketim kültürünün yaygınlaşması bu beklentiyi destekleyen ve etkileşim içinde olan süreçlerdir (11, 12).

Türkiye'nin tirajı en yüksek gazetelerinden birinin 2008 yılı yayımları incelendiğinde yaşlanma ve yaşlılık ile ilgili haberlerin %3,5 sıklığında olduğu ve içeriklerin de çoğunlukla tıbbi ağırlıklı olduğu görülmüştür (11). Yaşlı sağlığı ve hastalıkları ile ilgili süreçlerin medyaya yansımaları durumlarının izlenmesi ve medyada bu konuların nasıl ele alındığının belirli aralıklarla izlenmesi/incelenmesi konunun aksayan yönlerinin ortaya konulması açısından da değerlidir.

Yukarıdaki gerekçelere bağlı olarak bu çalışmada 1 Temmuz 2015 tarihi itibarıyla tirajı en yüksek dört ulusal gazetenin 1 Ocak 2015 ile 30 Haziran 2015 tarihleri arasındaki sayılarının incelenmesi ile yaşlı sağlık/hastalık konularını içeren yazıların kapsamları yaşlı sağlığı ve hastalıklarının ifade edilmesi ve ortaya konulması açılarından değerlendirilmiştir. Daha ayrıntılı olarak ifade edilecek olursa, yazıların bazı özelliklerinin saptanması (haberlin kapladığı yer, yayımlandığı gazete, sayfa, renkli olup olmaması, görsel içerip içermemesi, kaynak içerip içermemesi gibi), konularının belirlenmesi, yaşlılık ve sağlık/hastalık kavramlarını ele almış biçimlerinin değerlendirilmesi, sağlığın korunmasına dair içeriğinin olup olmadığının araştırılması ve yaşlılıkla ilgili algının olumlu ya da olumsuz yansıtılma durumunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem

Tanımlayıcı tipte yapılmış olan bu araştırma Ankara ilinde, Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivlerinde yapılmıştır. Arşivde günümüzden iki ay öncesine kadar yayınlara ulaşmak mümkündür (13).

Araştırmanın verileri 1 Temmuz 2015 tarihli en yüksek tirajlı dört gazetenin 1 Ocak 2015 ile 30 Haziran 2015 tarihleri

arası arşivlerinden toplanmıştır. Gazeteciler Derneği'nin resmi web sitesinden 1 Temmuz 2015 itibarıyla çıkan tiraj rapor sonucuna göre tirajı en yüksek dört ulusal gazete belirlenmiştir (14). Bu belirleme sonucunda Zaman, Hürriyet, Posta ve Sözcü gazeteleri incelenmiştir. İncelenen gazetelere numara verilmiş ve ilk belirlemeden sonra yapılan bütün değerlendirmeler numaralar kullanılarak yapılmıştır. Zaman (Gazete 1), Hürriyet (Gazete 2), Posta (Gazete 3) ve Sözcü (Gazete 4) olarak numaralandırılmıştır.

Yaşlılık ile ilgili haberler toplam 382'dir. Gazete 4'de 141 (%36,9), Gazete 3'de 123 (%32,2), Gazete 1'de 62 (%16,2) ve Gazete 2'de 56 (%14,7) haber bulunmaktadır.

Araştırmanın değişkenleri; gazetenin adı, yazının yayımlandığı tarih, yazının türü, yazının içeriği, yazının ilk yer aldığı sayfa ve ağırlıklı olarak bulunduğu sayfa numarası, yazının sayfadaki yeri (alt/üst/hem alt hem üst), varsa; resim-grafik rengi (renkli/siyah-beyaz), varsa; resimde ek görseller, haber ve eğitici yazılar için yazının kaynağı (kaynak belirtilmiş/kaynak belirtilmemiş), yayımlanan haberde ele alınan yaş grubu, yayımlanan haberde yaşlılara yaklaşım, yayımlanan haberin yaşlı sağlığını ve yaşantısını geliştirmeye katkısı, yayımlanan haberde yaşlıların hangi sağlık problemlerinin ele alındığı, yayımlanan haberde yaşlıların yaşam alanları olarak belirlenmiştir.

Araştırma verileri 1 Ocak 2015 ile 30 Haziran 2015 tarihleri arasında tirajı en yüksek olan dört ulusal gazetenin yaşlılığı/yaşlı sağlığını konu alan makale, gazete haberleri, röportaj ve köşe yazılarının incelenmesiyle toplanmıştır. Araştırmada gazetelerin Ankara Milli Kütüphane Arşivleri (MKA) kullanılmıştır (14). Veriler Ekim 2015 döneminde Halk Sağlığı stajı yapan 7 intern doktor tarafından toplanmıştır. Araştırmanın her aşamasında iki öğretim üyesi ve iki araştırma görevlisi akademik danışmanlık yapmışlardır. Verilerin girişi ve analizi için SPSS istatistiksel paket programı kullanılmıştır.

Araştırmayla ilgili gazete kupürlerinin fotoğrafları çekilerek ilgili veriler veri toplama formuna kaydedilmiştir. Veri toplama formunun ön denemesi 1-2 Ekim 2015 tarihli araştırma yapılacak dört gazetenin yaşlılıkla ilgili yazıları incelenerek yapılmıştır. Her bir araştırmacı 5'er gazete yazısı değerlendirmiş ve veri toplama formunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Gazete taraması sırasında "yaş", "yaşlı", "ihtiyar", "emekli", "düşkün", "huzurevi", "bakımevi", "hastane" sözcüklerini içeren yazı başlıklarının içerikleri araştırma kapsamında incelenmiştir.

Araştırmada kullanılan tanımlar ve veriler değerlendirilirken yararlanılan yaklaşımlar aşağıdaki şekildedir:

Yaşlı: Dünya Sağlık Örgütü yaşlılık dönemi için kronolojik tanımlamayı dikte almakta ve bu dönemi "65 yaş ve üzeri" olarak kabul etmektedir (4).

Tiraj: Baskı sayısı (15).

Makale: Bilim, fen konularıyla siyasal, ekonomik ve toplumsal konuları açıklayıcı veya yorumlayıcı niteliği olan gazete veya dergi yazısı (15).

Köşe yazısı: Gazete veya dergilerde gündelik konuları bir görüş ve düşünceye bağlayarak yorumlayan ciddi veya eğlendirici yazı türü, fıkra (15).

Röportaj: Konusu bir soruşturma, araştırma olan gazete veya dergi yazısı (15).

Yazının DSÖ'nün yaşlı tanımı ile uygunluğu: Yaşlılığın standart bir tanımı olmamakla beraber fizyolojik, biyolojik, ekonomik veya sosyolojik olmak üzere pek çok alanda tanımı bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü 65 yaş ve üstünü yaşlı olarak kabul etmiştir. 65-74 yaş arası genç yaşlılık, 75-84 yaş arası orta yaşlılık ve 85 yaş üzerini ileri yaşlılık (ihtiyarlık) devri olarak sınıflandırılmıştır (4,5).

Yazının sağlığı geliştirme politikalarıyla uygunluğu, uyum durumu: Tüm dünyada yaşlı nüfus artmaktadır. Nüfusun artışına bağlı olarak da yaşlı insanların günlük yaşamlarını sürdürürken eksikliğini hissettikleri hizmetler devletler nezdinde daha bir önem kazanmakta ve politikalarını buna göre düzenlemek zorunda kalmaktadırlar. Avrupa

genelinde yaşlı insanların sosyal ve ekonomik yaşamın içinde aktif bir şekilde yer almasının sağlanması yönünde birçok faaliyet düzenlenmekte, politikalar geliştirilmekte ve araştırmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalarda aktif yaşlanma konusunda çeşitli kesimlere yapılan önerilere bakıldığında, ulusal ve yerel yönetimlere, ruhsal sağlık, engellilik ve kronik hastalıkların tedavisi konularına odaklanmak yoluyla koruyucu sağlık politikalarının geliştirilmesi; sağlık danışmanlığına, koruyucu hizmetlere, kaliteli sağlık hizmetlerine ve uzun dönemli bakım hizmetlerine evrensel ve eşit erişimin sağlanması; yaşlı kişilerin her türlü stüstimalinin önlenmesi; bu kişilerin bağımsız yaşamlarını teşvik edecek barınma ve ulaşım olanaklarının yaşlıların erişimlerine uygun ve güvenli hale getirilmesi ve bu kişilere evlerinde yeterli düzeyde bakım ve destek sunacak araçların sağlanması önerilmektedir. Bu öneriler de sağlığı geliştirme politikalarının temel taşlarını oluşturmaktadır (16).

Bulgular

İncelenen gazetelerde yaşlılarla ilgili haberlerde en fazla yeri %69,6 ile (n=266) güncel durum/bilgilendirme içerikli yazılar oluşturmaktadır. Yazıların %73,3'ü (n=280) ana gazetede yer almaktadır. Yazıların %61'i (n=233) hafta içi gazetelerde yer almaktadır.

Yazıların % 52,6'sı (n=201) ara sayfalarda yer almaktadır. Yazıların %66,2'si (n=253) gazete sayfasında ¼ ten daha az yer kaplamaktadır. Yayımlanan yazıların %42,4'ü (n=162) sayfanın üst kısmında yer almışken; %35,9 u (n=137) sayfanın alt kısımlarında yer almaktadır.

Yaşlılarla ilgili yazıların %93,5' i (n=357) resim veya grafik içermektedir.

Yazıların %77,5'inde (n=283) reklam unsuruna rastlanmamıştır (Tablo 1).

Yaşlılarla ilgili yazıların %52,6'sında (n=201) kaynak belirtilmemiştir.

Tablo-1: Yazıların teknik bazı özellikleri (1 Ocak 2015-30 Haziran 2015, MKA).

Özellik	Sayı	Yüzde
Yayımlanan yazının türü (n=382)		
Güncel durum/Bilgilendirme	266	69,6
Köşe yazısı	45	11,8
Röportaj	34	8,9
Magazin	27	7,1
Makale	9	2,4
Biyografi	1	3,0
Ana gazetede/ekte yer alma durumu (n=382)		
Ana gazetede	280	73,3
Ekte	102	26,7
Hafta içi/hafta sonu yayımlanması (n=382)		
Hafta içi	233	61,0
Hafta sonu	149	39,0
Kaçıncı sayfada yer aldığı (n=382)		
Ara sayfalar	201	52,6
Son sayfa	65	17,0
3.sayfa	35	9,2
2.sayfa	30	7,9
1.sayfadan diğer sayfaya yönlendirme	28	7,3
Sadece 1. Sayfa	23	6,0
Sayfada kapladığı alan (n=382)		
¼'ten az	253	66,2
1/4-1/2 arası	76	19,9
½'den fazla	53	13,9
Sayfadaki yeri (n=382)		
Üst	162	42,4
Alt	137	35,9
Hem alt hem üst	83	21,7
Resim ya da grafik varlığı (n=382)		
Yok	25	6,5
Var	357	93,5
Reklam unsuru içerip içermediği (n=365)*		
Hayır	283	77,5
Evet	82	22,5

* 17 adet yazının reklam unsuru içerip içermediği net olmadığı için n=365 olmuştur.

Yazıların %67,3'ünde (n=257) yer alan kişilerin DSÖ'nün 65 yaş üstü yaşlı tanımına uygun olduğu saptanmıştır. Yaş aralığı belirtilen 286 kişinin %88,5'i (n=253) 65 yaş ve üzerindedir.

Yazıların içeriklerini %24,9'unu (n=97) yaşlı sağlığı ile ilgili konular, %20,8'ini (n=81) psiko-sosyal problemler, %17,7'sini (n=69) ölüm haberleri oluşturmaktadır.

Yazıların %61,2'sinin (n=234) sağlığı geliştirme politikaları ile ilgisi saptanamamıştır. Yazıların %26,2'si (n=100) sağlığı geliştirme politikaları ile paralellik gösterdiği saptanmıştır (Tablo 2).

Yaşlı sağlık problemlerini konu edinen yazıların (n=108) % 33,3'ü (n=36) nöro-

lojik hastalıklar, %22,2'si (n=24) kardiyovasküler sistem hastalıkları, %11,1'i (n=12) ise kanser ile ilgilidir (Tablo 3).

Yaşlılarla ilgili yazılar en sık güncel durum/bilgilendirme şeklinde yayımlanmıştır. Güncel durum/bilgilendirmeye en fazla sıklıkta Gazete 1'de (%90,3) yer verilmiştir.

Yazıların ana gazetede bulunma yüzdesi en fazla Gazete 1'dedir (%91,9). Gazete 4'te ana gazetede bulunma (%59,6) ile ekte bulunma (%40,4) yüzdeleri birbirine yakındır.

Yazılar, hafta içi en fazla Gazete 4'te (%66,7), hafta sonu ise en fazla Gazete

2'de (48,2) yer almıştır. Yazıların içeriğindeki reklam unsuru en fazla Gazete 4'te (%35,5) olmuştur.

Yazılar en çok ara sayfalarda yayımlanmıştır. Gazete 2'de yazıların ara sayfalarda bulunma yüzdesi 78,6'dır.

Çoğu yazının sayfada kapladığı alanın sayfanın çeyrek alanından az olduğu saptanmıştır.

Yazıların sayfadaki yerine bakıldığı zaman yazının alta ve üstte olmasına göre en büyük fark Gazete 2'de olup %42,9'unda üstte %12,5'inde alta yer almaktadır.

Yaşlılarla ilgili yazıların çoğunda kaynak belirtilmemiş olup bu yüzde en fazla Gazete 4'tedir (%63,1).

İncelenen yazıların çoğunda yaşlıların DSÖ'nün yaşlı tanımına uygun olduğu görülmüştür. Bununla ilintili en yüksek yüzde Gazete 3'te olmuştur (%75,6).

Yazılarda işlenen sorunların uygulanan sağlık politikalarıyla bir ilişkisi saptanamamıştır (Tablo 4).

Tablo-2: Yazıların yaşlılıkla ilgili olan bazı özellikleri (1 Ocak 2015 – 30 Haziran 2015, MKA).

Özellik	Sayı	Yüzde
Yazının kaynağı (n=382)		
Kaynak belirtilmemiş	201	52,6
Kaynak belirtilmiş, referans yok	95	24,9
Kaynak belirtilmiş, referans var	86	22,5
Yaşlı tanımının DSÖ uyumu (n=382)		
Uygun	257	67,3
Uygun değil	29	7,6
Yaş aralığı belirtilmemiş	96	25,1
Yaş aralığı (n=286)*		
65 ve üzeri	253	88,5
60-64	18	6,3
50-59	14	4,9
50 yaş altı	1	0,3
Yazının içeriği (n=382)**		
Yaşlı sağlığı	97	24,9
Psiko-sosyal problemler	81	20,8
Ölüm haberleri	69	17,7
Yaşlı ihmal/istismarı	35	8,9
Yaşlı sağlığını geliştirmeye yönelik hizmetler	31	7,9
Yaşlı kazaları	20	5,2
Yaşlıların yaşam alanları	19	4,9
Yaşlılıkla ilgili genel bilgiler	12	3,2
Nüfus verilerinin paylaşımı	9	2,4
Ekonomik problemler	8	2,1
Hukuki problemler	5	1,2
Diğer***	3	0,8
Yazının sağlığı geliştirme politikaları ile uyumu/uygunluğu (n=382)		
Belirtilmemiş	234	61,2
Uygun	100	26,2
Uygun değil	48	12,6

* 286 yazıda yaş ve/veya yaş aralığı belirtilmiştir.

** Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

*** Diğer seçeneği siyasi konuları içeren yazı, kayıp haberi ve erken müdahalenin önemini vurgulayan yazıları içermektedir.

Tablo-3: Yazılarda ele alınan sağlık sorunları (1 Ocak 2015- 30 Haziran 2015, MKA)

Sağlık sorununun ait olduğu sistem/alan	Sayı	Yüzde*
Nöroloji	36	33,3
Kardiyovasküler sistem	24	22,2
Kanser	12	11,1
Endokrin	9	8,4
Kas ve iskelet sistemi	9	8,4
Solunum	8	7,4
Psikiyatri	5	4,6
Üreme sağlığı	5	4,6

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

(n=16) üzerinde olması yeterli olmamakla birlikte anlamlı bir bulgudur. Milli Kütüphane Arşivlerinde yapılan bu çalışmada yazılar konuları açısından incelendiğinde yazıların %18'inin (n=69) ölüm haberi olduğu saptanmıştır. Haberlerin dağılımları incelendiğinde genellikle ünlü kişilerin ölümlerinden sonraki üç-dört gün boyunca yayımlandığı saptanmıştır. Bu haberlerin yayımlanma tarihleri incelendiğinde %33'ünün (n=23) Haziran ayında olduğu saptanmıştır. Bunun sebebinin de Haziran ayında ünlü bir siyasetçiyle ünlü bir tiyatroçunun yaşamını kaybetmiş olduğu düşünülmektedir.

Yayımlanan yazıların türleri incelendiğinde yazıların %69,6'sının (n=266) güncel durum ve bilgilendirme içerikli olduğu, köşe yazısı, röportaj, makale gibi diğer yazı türlerinin toplamının bilgilendirme içerikli yazılardan daha az olduğu saptanmıştır (Tablo 1). Yaşlılık gibi toplumda farkındalık düzeyi geliştirilmeye çalışılan bir konu için bilimsel kanıtlardan daha fazla yararlanılması beklenen makale, referansı olan röportaj, vb. yazıların sayıca daha fazla yayımlanmış olması önemli bir beklentidir. Oysa, MKA kullanılarak yapılan bu çalışmada yazıların sadece %22,5'inde kaynak belirtilmiş ve referans gösterilmiştir (Tablo 2).

Yaşlı/yaşlı sağlığı ile ilgili yazılarda renkli resim ve grafik kullanılması ve yazıların büyük puntolarla yazılması yazının okuyucu tarafından daha dikkat çekici olmasını sağlayan bir faktördür (17). Milli Kütüphane Arşivlerinde yapılmış olan bu çalışmada yazıların %93,5'inde grafik bulunmaktadır (n=357) (Tablo 1). Grafik bulunan haberlerin %97,7'sinin renkli olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, yazıların %66,2'si (n=253) sayfanın dörtte birinden az yer kaplamakta, sadece %6'sı (n=23) ilk sayfada yer almakta, hiçbir yazıya "manşette" yer verilmemektedir. Bütün bu ayrıntıların yazıların okuyucu tarafından dikkatle izlenmesinin önünde bir engel olabileceği düşünülmektedir (Tablo 1).

Ülkemizde gazetelerde yer alan haberlerin incelendiği başka çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin; en yüksek tirajlı üç

günlük gazetede sağlıkla ilgili haberlerin incelendiği bir çalışmada; haberlerin %57'sinin resimli olduğu, %30'unun puntolu yazıldığı bulunmuştur (18). Bahsi geçen bulgular MKA'da yapılan bu çalışma sonuçları ile uyumludur.

Dünya Sağlık Örgütü kriterlerine göre 65 yaş ve üzeri yaşlı, 85 yaş ve üzeri ise çok yaşlı olarak tanımlanmıştır (4). Daha ayrıntılı incelendiğinde; 65-74 yaş arası genç yaşlılık, 75-84 yaş arası orta yaşlılık ve 85 yaş ve üzerini ileri yaşlılık (ihtiyarlık) olarak tanımlanmıştır (5). Milli Kütüphane Arşivlerinde yapılan çalışmada gazetelerdeki yaşlı

tanımının %67,3 (n=257) DSÖ kriterlerine uygun olduğu, yaş aralığı belirtilen yazılarda (n=286) %0,3 (n=1) 50 yaş altının, %4,9 (n=14) 50-59 yaş aralığının, %6,3 (n=18) 60-64 yaş aralığının DSÖ'nün aksine yaşlı olarak tanımlandığı saptanmıştır (Tablo 2). Bu bilgiler ışığında "yaşlı" kavramının topluma ulaşan bu yayımlarda yanlış kullanımının fazla olduğu, yanlış kullanımın da toplumun yanlış yönlendirilmesine neden olabileceği düşünülmektedir. Güncel veriler, her gün ortalama 4 103 583 gazete satıldığına işaret etmektedir (19).

Tablo 4: Yazıların bazı özelliklerinin gazetelere göre dağılımları (1 Ocak 2015-30 Haziran 2015, MKA).

Yazıya ilişkin özellik	Gazete 1		Gazete 2		Gazete 3		Gazete 4	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Türü								
Güncel durum/bilgilendirme	56	90,3	32	57,1	95	77,2	83	58,9
Makale	1	1,6	-	-	1	0,8	7	5,0
Köşe yazısı	1	1,6	16	28,6	12	9,8	16	11,3
Röportaj	2	3,3	8	14,3	11	8,9	13	9,2
Diğer	2	3,2	-	-	4	3,3	22	15,6
Ana gazetede/ekte yer alma durumu								
Ana gazetede	57	91,9	40	71,4	99	80,5	84	59,6
Ekte	5	8,1	16	28,6	24	19,5	57	40,4
Hafta içi/sonu yayımlanma durumu								
Hafta içi	35	56,5	29	51,8	75	61,0	94	66,7
Hafta sonu	27	43,5	27	48,2	48	39,0	47	33,3
Reklam içerip içermediği								
İçeriyor	5	8,1	2	3,6	25	20,3	50	35,5
İçermiyor	56	90,3	54	96,4	93	75,6	80	56,7
Belirsiz	1	1,6	-	-	5	4,1	11	7,8
Hangi sayfada yayımlandığı								
Sadece 1. Sayfada	1	1,6	1	1,8	14	11,4	7	5,0
1.sayfadan iç sayfalara geçiş	3	4,8	2	3,6	9	7,3	14	9,9
2. sayfada	8	12,9	4	7,1	3	2,4	15	10,6
3. sayfada	3	4,8	2	3,6	13	10,6	17	12,1
Ara sayfalarda	32	51,6	44	78,6	70	56,9	55	39,0
Son sayfada	15	24,3	3	5,4	14	11,4	33	23,4
Sayfada kapladığı yüzde								
Çeyrekten az	44	71,0	25	44,6	91	74,0	93	66,0
Çeyrek -yarım arası	12	19,4	19	33,9	17	13,8	28	19,9
Yarıdan az	6	9,6	12	21,4	15	12,2	20	14,1
Sayfadaki yeri								
Alt	29	46,8	7	12,5	42	34,1	59	41,8
Üst	26	41,9	24	42,9	61	49,6	51	36,2
Hem alt hem üst	7	11,3	25	44,6	20	16,3	31	22,0
Kaynağı								
Kaynak belirtilmiş referans var	10	16,1	3	5,4	39	31,7	34	24,1
Kaynak belirtilmiş referans yok	22	35,5	40	71,4	15	12,2	18	12,8
Belirtilmemiş	30	48,4	13	23,2	69	56,1	89	63,1
Yazının DSÖ tanımı ile uygunluğu								
Evet	41	66,1	37	66,1	93	75,6	86	61,0
Hayır	4	6,5	2	3,6	2	1,6	21	14,9
Belirsiz	17	27,4	17	30,4	28	22,8	34	24,1
Yazının sağlık politikaları ile uyumu/uygunluğu								
Evet	21	33,9	9	16,1	37	30,1	33	23,4
Hayır	9	14,5	10	17,9	14	11,4	15	10,6
Belirsiz	32	51,6	37	66,1	72	58,5	93	66,0

Yaşlanma ile birlikte insan vücudunda çeşitli değişiklikler meydana gelmekte ve bunun sonucu olarak da hareket sistemi ile ilgili sorunlar, görme ve işitme problemleri gibi fizyolojik değişimlerin yol açtığı sorunların yanı sıra, hipertansiyon, kalp-damar sistemi hastalıkları, bazı kanserler, diyabet, kronik akciğer hastalıkları gibi bazı sağlık sorunları ortaya çıkmaktadır (20). Bu sorunların medyada da yansması beklenmektedir. Bu beklenti ile uyumlu olarak MKA'dan yararlanılarak yapılan çalışmada yaşlı hastalıkları ile ilgili yazıların (n=108) %33,3'ü (n=36) nörolojik hastalıkları, %22,2'si (n=24) kardiyovasküler sistem hastalıklarını, %11,1'i ise (n=12) kanser olgularının konu alındığı saptanmıştır (Tablo 3).

Milli Kütüphane Arşivleri'nde yapılan bu çalışmanın sonucunda incelenen yaşlı/yaşlı sağlığı ile ilgili yazıların türleri, boyutları, içerikleri incelenmiştir. Yazı türünün genelde genel durum/bilgilendirme olduğu, yazının ara sayfalarda yer aldığı ve küçük boyutlarda yer

aldığı görülmüştür. Gazetelerin yaşlılık kavramı, yaşlı sağlığı, yaşlanan toplumun problemleri konularında farkındalık oluşmasına katkı sağlaması beklenmektedir. Yaşlılığı konu alan yazıların dikkat çekici olmaması, üzerinde durulması ve düzeltilmesi gereken bir konudur. Bu çalışmanın yaşlı/yaşlı sağlığı kavramları ile ilgili daha sonra yapılacak çalışmalara altyapı oluşturması ve toplumsal farkındalığa katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Aynı tarihteki diğer gazetelerin incelenememiş olması, yerel gazetelerin dışarıda bırakılmış olması, araştırma sırasında belirlenmiş olan dönem dışındaki verilerin dışarıda bırakılmış olması, aynı haberin farklı gazetelerde konu edilmesi, haberin "tekrar" haber olma ihtimalinin doğurması, araştırmaya dahil edilecek yazıların başlıkta bazı kelimeleri içermesine göre seçilmesi sonucunda içeriğinde yaşlı/yaşlı sağlığı konusu olmasına

rağmen başlığında belirtilmeyen yazıların araştırmaya dahil edilememiş olması araştırmanın öne çıkan kısıtlılıkları olmuştur.

Sonuçlardan yola çıkarak yazıların daha ön sayfalarda yer almasının sağlanması, yazıların daha çok dikkat çekebilecek, daha büyük yer kaplayan yazılar şeklinde yayımlanması, yayımlanan makale sayısının artırılması, yaşlılık/yaşlı sağlığı konulu sürekli, özel gazete alanlarının artırılması, yazıların kaynak gösterilerek ya da uzman kişi referanslarına dayalı olarak yayımlanması, konuya dair farkındalığın geliştirilmesi için yaşlılık/yaşlı sağlığını konu alan 1 Ekim ya da 16-24 Mart gibi özel gün ve dönemlerde yayımlanacak yazıların sayısının artırılması, sağlığı geliştirme politikalarıyla uyumlu yazıların artırılması, diğer basım ve yayım organları üzerinden de benzer tanımlayıcı nitelikli çalışmalar yapılarak konu ile ilgili daha geniş çaplı durum tespiti yapılabilmesi öneriler arasındadır.

KAYNAKLAR

- Özgül A. Geriatrik Patolojinin Esasları (Kutsal YG, Beyzova M, Editörler). Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon. Ankara, Güneş Kitapevi; 2000, pp 1341-1352.
- Canıklıoğlu N. Yaşlılık Sigortasının Yeniden Yapılandırılmasının Esasları, Sosyal Güvenliğin Yeniden Yapılandırılması Semineri; 7-8 Aralık 2006, TİSK Yayınları, Ankara, 2007, pp 191-226.
- Rose MR, Mueller LD. Evolution of human lifespan: past future and present. Am J Hum Biol 1998;10:409-420.
- Beğen T, Yavuzer H. Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. Klinik Gelişim (Geriatri Özel Sayısı) 2012;3: 1-3.
- [Internet] <http://www.who.int/ageing/global-strategy/GSAP-ageing-health-draft.pdf?ua=1>. Erişim: 29.09.2015.
- [Internet] http://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf. Erişim:29.09.2015.
- Hochschild AR. Disengagement theory: a critique and proposal. Am Sociol Rev 1975;40: 553-569.
- Sezgin D. Yaşam Tarzı Önerileri Bağlamında Sağlık Haberlerinin Analizi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2011;2: 52-53.
- [Internet] <http://www.mkutup.gov.tr/tr/Sayfalar/Kutuphane-Kullanimi/Kutuphanemizi-Taniyalim.aspx> Milli Kütüphane Tanıtım Broşürü. Erişim:30.09.2015.
- [Internet] <http://www.gazeteciler.com/gazete-tirajlari.html> Erişim:30.09.2015.
- [Internet] <http://tdk.gov.tr/> Erişim:01.11.2015.
- Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı. Avrupa Aktif Yaşlanma ve Nesiller Arası Dayanışma Yılı Hakkında Bilgi Notu. Ankara; 2011. [Internet] <http://www.abgs.gov.tr/files/SBYPB/Sosyal%20Politika%20ve%20>
- %C4%B0stihdam/aktif_yaslanma_bilgi_notu.pdf Erişim: 01.10.2015.
- Uzoğlu Baycu S, Elden M, Başoçyurdakul N ve ark. Halkla İlişkiler Yazarlığı. TC Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2765 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1723. [Internet] <http://docplayer.biz.tr/3620403-Halkla-iliskiler-yazarligi.html>. Erişim:18.10.2015.
- Pehlivan E, Genç M, Karaoğlu L. Üç Büyük Tiraajlı Büyük Gazetelerdeki Sağlıkla İlgili Haberlerin İncelenmesi. Turgut Özel Tıp Merkezi Dergisi 1994;1(2):132-140. [Internet] http://www.totmdergisi.org/articles/1994/volume1/issue2/1994_1_2_11.pdf. Erişim: 18.10.2015.
- [Internet] <http://www.gazeteciler.com/gazete-tirajlari.html> Erişim:15.10.2015.
- [Internet] <http://www.geriatri.org.tr/pdfler/YaslananToplum.pdf> Erişim:10.10.2015